

УДК 339.142-045.83

Полінкевич О.М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІННЯ ТОВАРОПОТОКАМИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРЕЗ ЗБАЛАНСОВАНУ СИСТЕМУ ПОКАЗНИКІВ

В статті розглянуті підходи до оцінювання товаропотоків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств, запропоновано використовувати збалансовану систему показників, визначено показники оцінки за чотирма блоками ЗСП.

Ключові слова: товаропотік, зовнішньоекономічна діяльність, збалансована система показників, управління, експорт, імпорт.

Polinkevych O.N.

MANAGEMENT GOODS TRAFFIC IN INTERNATIONAL BUSINESS THROUGH BALANCED METRICS

Management of trade flows provides an opportunity to reduce marketing costs and increase the efficiency of businesses in general, promotes the competitiveness of enterprises and the national economy. Accordingly, the first priority of modern economic science is the development of theoretical and methodological principles of forming trade flows management strategy. The article aims to identify the Balanced Scorecard and develop management measures in foreign trade turnover of enterprises.

The concept of the Balanced Scorecard (BSC) was developed RS Kaplan. This system can be used for evaluation of foreign trade flows of enterprises. Thus, the international financial and economic aspects include the effectiveness of economic activity, cost of sales, return on sales in foreign markets, profits from foreign trade, transport, customs and tax payments, methods of payment and form of payments for export-import operations, international liquidity, logistics processes, the commodity structure of export (import) the effectiveness of currency export (import), the average turnover of export (import) transactions.

Clients aspect in foreign markets involves indicators such as market share and the fate of the consumer, expansion and customer retention, satisfaction of customer needs, the number of complaints received, the amount of claims, the number of satisfied claims, the amount of use of the trade mark of the company. Internal business processes of economic operators require reducing costs, increasing profits, improving innovation and operational processes in the enterprise, using the economic efficiency of trade flows, absolute efficiency of exports (imports), the profitability of exports (imports). Training and staff development - creating the necessary infrastructure that is able to achieve the objectives of the three other aspects. In this direction must, above all, pay attention to the

capabilities of workers and opportunities existing information systems, international training, exchange of staff. Thus, the use of the Balanced Scorecard management system allows to improve trade flows in foreign economic activity of enterprises, optimize the use of encumbrances of internal resources that promote a competitive advantage in foreign trade in the long term.

Key words: product flow, foreign trade, balanced scorecard, management, export, import.

Полинкевич О.Н.

УПРАВЛЕНИЕ ТОВАРОПОТОКАМИ ВО ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЗА СБАЛАНСИРОВАННОЙ СИСТЕМОЙ ПОКАЗАТЕЛЕЙ

В статье рассмотрены подходы к оценке товаропотоков во внешнеэкономической деятельности предприятий, предложено использовать сбалансированную систему показателей, определены показатели оценки по четырем блокам ССП.

Ключевые слова: товаропоток, внешнеэкономическая деятельность, сбалансированная система показателей, управление, экспорт, импорт.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних умовах активізація інтеграційним і глобалізаційних процесів впливає на товаропотоки підприємств, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Управління товаропотоками дає можливість зменшити витрати на збут та підвищити результативність діяльності суб'єктів господарювання загалом, сприяє конкурентоспроможності підприємств і національній економіці. Відповідно до цього першочерговим завданням сучасної економічної науки є розробка теоретико-методологічних засад формування стратегії управління товаропотоками.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням товаропотоків, механізмами управління ними займалися науковці В.Н. Архангельський, В.С. Буланова, О.М. Вакульчик, М. Гордон, Д.П. Дубицький, Є.В. Крикавський, О.М. Тридід, Л.О. Шкварчук. Проте в їхніх роботах не розглядається збалансована система показників як інструмент управління товаропотоками.

Цілі статті. Метою статті є вивчення елементів збалансованої системи показників та розроблення заходів управління

товаропотоками у зовнішньоекономічній діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасній науковій літературі існують різні думки щодо класифікації показників, за допомогою яких можна визначити ефективність ЗЕД. Так, А. М. Вічевич і О. В. Максимець [2], а також колектив авторів [4] вважають, що всю систему показників ЗЕД підприємства, організації, фірми можна поділити на чотири групи:

– абсолютні показники (обсяг експорту; обсяг імпорту; обсяг накладних витрат на експорт/імпорт; середній залишок коштів; кількість отриманих рекламацій; сума рекламацій; кількість задоволених рекламацій; обсяг використання торговельної марки фірми; обсяг експорту нових товарів);

– відносні показники (індекси динаміки: індекс вартості; індекс фізичного обсягу; індекс ціни; індекс кількості, наприклад динаміка частки світового, європейського ринків, частка нових товарів у експорті, які з'явилися на ринках за останні 5 років, частка зниження витрат, одержана за рахунок використання нових технологій, тощо); коефіцієнти виконання зобов'язань з експорту та імпорту: за вартістю, за фактичним обсягом, за ціною; середня тривалість обороту експортної (імпортної) операції; коефіцієнт віддачі коштів від експортних/імпортних операцій);

– показники структури (товарна структура експорту або імпорту; географічна структура експорту або імпорту; структура накладних витрат на експорт або імпорт);

– показники ефективності (валютна ефективність експорту/імпорту; ефективність експорту/імпорту; середня тривалість обороту експортної (імпортної) операції; коефіцієнт віддачі коштів від експортних/імпортних операцій; ефективність експорту/імпорту).

О. П. Гребельник ділить показники ефективності діяльності на дві великі групи. До першої групи зараховує показники, що характеризують абсолютну величину економічного ефекту і визначаються як різниця між результатом та витратами, а також порівняльні показники ефективності, які визначаються як відношення результату до витрат щодо варіанта зовнішньоекономічних контрактів. До другої групи входять показники, що характеризують доцільність участі підприємства в

зовнішньоекономічних зв'язках підприємств: показники локальної ефективності, які розраховуються з використанням чинних внутрішніх цін; показники загальноекономічної ефективності, які розраховуються на підставі розрахункових цін [3].

У своїй монографії С. Л. Соркін зазначає, що оцінка та аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства може здійснюватися на основі системи показників, яка складається з трьох блоків: перший блок характеризує початковий економічний результат; другий – економічний ефект (кінцевий результат в абсолютному вираженні); третій – економічну ефективність (кінцевий результат у відносних величинах) [7].

Схожої думки дотримується колектив авторів [5]. Проте вони вважають, що доцільний поділ показників лише на дві групи: показники ефекту й показники ефективності.

О.М. Вакульчик, Д.П. Дубицький запропонував три групи показників ефективності, а саме [1]:

- показники ефективності експорту (валютна ефективність експорту, ефективність експорту, економічний ефект експорту, економічна ефективність експорту);

- показники ефективності імпорту (валютна ефективність імпорту, ефективність імпорту, економічний ефект імпорту, економічна ефективність імпорту);

- показники ефективності ЗЕД (інтегральний економічний ефект, ефект від зовнішньоторгівельних операцій, економічна ефективність зовнішньоторгівельних операцій).

Л.О. Шкварчук запропонувала при оцінюванні товаропотік вираховувати обтяження, які пов'язані з митними процедурами [8, с. 56].

Концепція збалансованої системи показників (ЗСП) була розроблена Р.С. Капланом [6]. Стосовно товаропотоків у ЗЕД підприємства її можна подати на рис. 1.

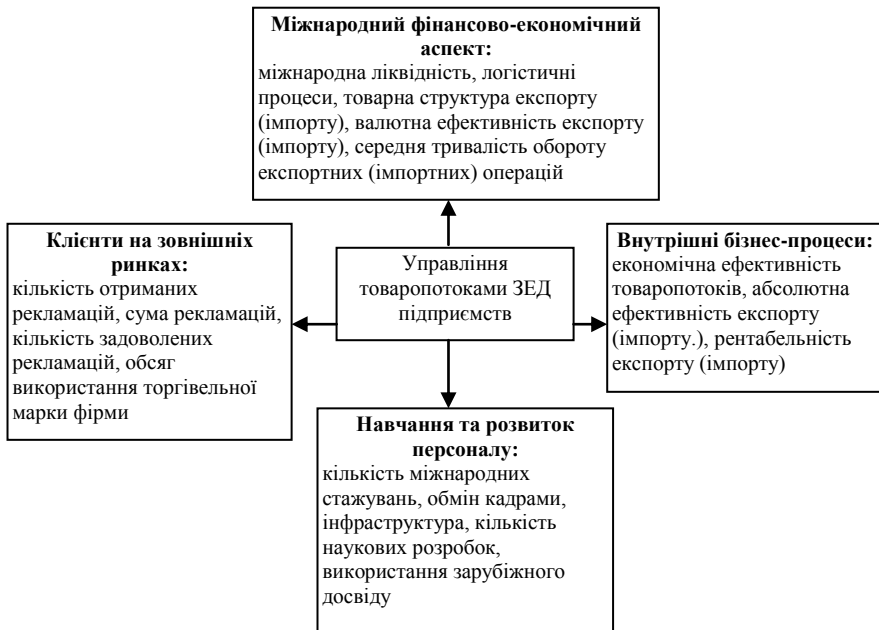

Рис. 1. Збалансована система показників управління товаропотоками зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Цю систему можна застосовувати для оцінювання товаропотоків зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Так, до міжнародного фінансово-економічного аспекту можна віднести ефективність ЗЕД, собівартість реалізованої продукції, рентабельність продажів на зовнішньому ринку, прибуток від ЗЕД, транспортні, податкові та митні платежі, способи платежів та форми розрахунків за експортно-імпортними операціями, міжнародну ліквідність, логістичні процеси, товарну структуру експорту (імпорту), валютну ефективність експорту (імпорту), середню тривалість обороту експортних (імпортних) операцій. Клієнтський аспект на зовнішніх ринках передбачає такі показники, як доля ринку та доля споживача, розширення та збереження клієнтської бази, ступінь задоволення потреб споживача, кількість отриманих рекламацій, сума рекламацій, кількість задоволених рекламацій, обсяг використання торгівельної марки фірми. Внутрішні бізнес-процеси суб'єкту ЗЕД потребують зниження

затрат, збільшення прибутку, удосконалення інноваційного та операційного процесів на підприємстві, використовують економічну ефективність товаропотоків, абсолютну ефективність експорту (імпорту.), рентабельність експорту (імпорту). Навчання та розвиток персоналу – створення необхідної інфраструктури, яка здатна забезпечити досягнення цілей трьох інших аспектів. В цьому напрямку треба, перш за все, приділити увагу можливостям робітників та можливостям наявних інформаційних систем, міжнародним стажуванням, обміну кадрів.

Висновки. Таким чином, використання збалансованої системи показників дозволяє удосконалити систему управління товаропотоків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств, оптимізувати використання обтяжень, внутрішніх резервів розвитку, що сприятимуть формуванню конкурентних переваг у зовнішньоекономічній діяльності в довгостроковій перспективі.

1. Вакульчик О. М. Визначення зон економічних ризиків на основі аналізу показників економічної безпеки підприємства / О. М. Вакульчик, Д.П. Дубицький // Економіст. – 2009. – № 8. – С. 40–43
2. Вічевич А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності / А. М. Вічевич, О. В. Максимець. – Львів: Афіна, 2004. – 140 с.
3. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник / Гребельник О. П. – 3-тє вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навчальний посібник / за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, І. Ю. Сіваченка. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 792 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб. / за ред. О. В. Шкурупій. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
6. Каплан Роберт С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Роберт С. Каплан, Дейвид П. Нортон. – [пер. с англ.]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ЗАО «ОлимпБизнес», 2006. – 512 с.
7. Соркин С. Л. Эффективность внешнеэкономической деятельности: понятие, измерение и оценка: моногр. / Соркин С. Л. – Гродно: ГрГУ, 2011. – 130 с.
8. Шкварчук Л.О. Оцінювання товаропотоків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств / Л.О. Шкварчук, К.С. Коваленко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 9. – С. 54–57.